

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.ms.gov.pl [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice] - Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.ms.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości] - Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA STANKIEWICZ I INNI przeciwko POLSCE (Nr 2)

(Skarga nr 48053/11)

WYROK

STRASURG

z dnia 3 listopada 2015 roku

OSTATECZNY

03/02/2016

Ten wyrok uprawomocnił się na warunkach określonych w Artykule 44 ust. 2 Konwencji. Może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Stankiewicz i inni przeciwko Polsce (Nr 2),

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), zasiadając jako izba w składzie:

Guido Raimondi, Przewodniczący,

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Ledi Bianku,

Krzysztof Wojtyczek,

Faris Vehabović,

Yonko Grozev, sędziowie,

oraz Françoise Elens-Passos, Kanclerz Sekcji,

Obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 13 października 2015 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 48053/11) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wniesionej do Trybunału na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności ("Konwencja") przez dwóch obywateli Polski, Pana Andrzeja Stankiewicza i Pana Grzegorza Gaudena, oraz wydawnictwo Presspublica sp. z o.o. ("skarżący") w dniu 20 lipca 2011 roku.

2. Skarżący byli reprezentowani przez Pana J. Kondrackiego, adwokata prowadzącego praktykę w Warszawie. Od 30 maja 2015 roku, adwokat reprezentował tylko drugiego skarżącego. Rząd polski ("Rząd") był reprezentowany przez pełnomocnika, Panią J. Chrzanowską z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący zarzucili, że ich prawo do wykonywania wolności wypowiedzi zostało naruszone, niezgodnie z Artykułem 10 Konwencji.

4. W dniu 7 maja 2013 roku skarga została zakomunikowana Rządowi.

STAN FAKTYCZNY**I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY**

5. Pierwsi dwaj skarżący urodzili się, odpowiednio, w roku 1974 i 1953. Pierwszy skarżący jest dziennikarzem pracującym dla dziennika *Rzeczpospolita*, a drugi skarżący był, w rzeczonym okresie, jego redaktorem naczelnym.-- Trzecim skarżącym jest Gremi Media sp. z o.o. (w rzeczonym czasie Presspublica sp. z o.o.), wydawca *Rzeczpospolitej*. Jest to spółka z

ograniczoną odpowiedzialnością, reprezentowana przez prezesa zarządu, Pana P. Bien oraz wiceprezesa, Pana R. Dobrzyńskiego. Jej siedziba znajduje się w Warszawie.

6. Okoliczności sprawy, przedstawione przez strony, można podsumować następująco.

A. Artykuły w Rzeczpospolitej

7. W październiku 2004 roku polski rząd złożył w Sejmie *projekt zmiany Ordynacji Podatkowej*.¹ Podczas opracowywania projektu zaproszono do przedstawienia uwag różne organy i osoby, w tym Krajową Radę Radców Prawnych. Opinia Rady została przygotowana przez Panią D.S., była urzędniczkę wyższego szczebla i znanego eksperta prawa podatkowego oraz członkinię jej komisji ustawodawczej. Działała również w charakterze eksperta i doradcy podczas posiedzeń przed parlamentarną Komisją Finansów Publicznych, podczas których badano proponowane zmiany w Ordynacji Podatkowej. Jedną z poprawek zaproponowanych przez Radę w artykule 181, i broniącej Panią D.S. podczas posiedzeń, dotyczyła ograniczenia tego, co może być dowodem w postępowaniu podatkowym do materiału zebranego w postępowaniu karnym, lecz dopiero po jego prawomocnym zakończeniu. Poprzednia wersja przepisu nie przewidywała takiego ograniczenia, co pozwalało – przykładowo – na wykorzystanie w charakterze dowodu materiału zebranego w toczącym się postępowaniu karnym. Jej propozycja została przyjęta przez Komisję i później przez Sejm oraz, wraz z innymi zmianami Ordynacji Podatkowej, weszła w życie w dniu 1 września 2005 roku.

8. W dniach 14 i 15 września 2005 roku pierwszy skarżący napisał trzy artykuły opisujące możliwe konsekwencje zmiany artykułu 181 Ordynacji Podatkowej, proces legislacyjny prowadzący do jej przyjęcia i rolę, którą rzekomo odegrała w nim Pani D.S. Jeden z artykułów zawierał uwagi poczynione przez Panią D.S. oraz posługiwał się jej zdjęciem.

9. Pierwszy skarżący wraz z innym dziennikarzem przeanalizowali nagrania ze wszystkich posiedzeń parlamentarnej Komisji Finansów Publicznych, podczas których omawiano zmiany w Ordynacji Podatkowej. Dwa artykuły, które ukazały się w *Rzeczpospolitej* w dniu 14 września 2005 roku zawierały stenogramy z posiedzenia Komisji z 17 lutego 2005 roku, podczas którego omawiano zmianę artykułu 181. Dziennikarze przeprowadzili wywiad z Panem J.K., posłem przewodniczącym pracom Komisji, Panem M.W., prokuratorem apelacyjnym oraz Panią D.S. Ich wypowiedzi były cytowane w artykułach, podobnie jak wypowiedzi niezidentyfikowanego członka rządu, które padły podczas posiedzenia Komisji.

1. Polski parlament składa się z Sejmu i Senatu

10. Pierwszy artykuł, pod tytułem "Mafia nie zapłaci podatków", był tematem przewodnim numeru z dnia 14 września 2005 roku. Podtytuł i fragment tego artykułu brzmią następująco:

"[Podtytuł] Utrudniający ściganie paliwowych gangów zapis w ordynacji podatkowej wprowadzono podczas posiedzenia podkomisji sejmowej - ustaliła *"Rzeczpospolita"*. Nasze śledztwo odpowiada na pytanie, kto i kiedy zmienił przepisy. Jednak nawet my nie wiemy, dlaczego rząd nie kiwnął palcem w tej sprawie.

...

[tekst] Kilkanaście dni temu w życie weszła najnowsza wersja ordynacji przyjęta pod koniec czerwca przez Sejm. I zaczęły się problemy. Przez zapisy jednego z artykułów współpraca organów skarbowych z prokuraturą została kompletnie zablokowana. Jakie to ma znaczenie? Ogromne, bo do tej pory obie instytucje na bieżąco wymieniały się informacjami. Na tej współpracy opierały się sukcesy w wielu głośnych sprawach, w tym w walce z mafią paliwową."

11. Artykuł wyjaśnia również, że zmiana artykułu 181 Ordynacji Podatkowej ogranicza co może być wykorzystane jako dowód w postępowaniu podatkowym tylko do materiałów zebranych na potrzeby postępowania karnego, które zostało już prawomocnie zakończone. Stanowiło to ogromny cios dla władz podatkowych, które nie mogły już polegać na dowodach zebranych przez prokuraturę w toczących się postępowaniach. Według autora artykułu, taka zmiana mogła wydłużyć prowadzone przez organy podatkowe śledztwa przypadków uchylania się od podatków o wiele lat, dopóki sądy karne nie osiągną ostatecznej decyzji w danej sprawie.

12. Drugi artykuł, pod tytułem "Mafia podatków nie zapłaci" ukazał się na 5 stronie tego samego wydania *Rzeczpospolitej w dniu 14 września 2005 roku*. Zawierał on zdjęcie Pani D.S. Artykuł, w istotnym dla sprawy zakresie, brzmiał następująco:

"[podtytuł] Utrudniający ściganie paliwowych gangów zapis w ordynacji podatkowej wprowadzono podczas posiedzenia podkomisji sejmowej - ustaliła *"Rzeczpospolita"*.

...

[tekst] Jak ustaliliśmy, art. 181 zmieniono na posiedzeniu podkomisji 17 lutego. Zmianę zaproponowała obecna na obradach mec. Dorota Szubielska z Krajowej Rady Radców Prawnych. Ponieważ nie jest parlamentarzystką, więc formalnie nie mogła tego zrobić. To jednak S., która była ekspertem podkomisji, gorąco namawiała posłów do wprowadzenia zmian, mimo że poprawianie art. 181 nikt początkowo nie brał pod uwagę. S., była wysokiej rangi urzędniczka resortu finansów, a dziś radca w prestiżowej kancelarii, zyskała poparcie szefa podkomisji J.K., a nawet przedstawiciela rządu...

Mecenas D. S. w rozmowie z "Rz" przekonuje, że najważniejsze było dla niej dobro podatnika.

[Pytanie:] "- Zmieniła pani pewien system prawny, nie będąc parlamentarzystą ani członkiem rządu. Sama pani wpadła na taki pomysł?"

[Odpowiedź:] - Uważam, że brzmienie tego przepisu nie było prawidłowe. Należało go zmienić."

13. W dniu 15 września 2005 roku *Rzeczpospolita* opublikowała trzeci artykuł, o tytule "Zmienią podejrzone prawo". W istotnym dla sprawy zakresie artykuł brzmi:

"[Podtytuł] Tak być nie może. Zmienimy przepisy - oburza się wiceminister finansów po ujawnieniu przez "Rz" kulis zmian w prawie, które pomogły mafii paliwowej.

...

[Tekst] Wiceminister [S.S. ...] jest zdziwiony sposobem, w jaki przyjęto feralną poprawkę. - To niedopuszczalne - mówi. - Mam już stanowisko Departamentu Kontroli Skarbowej, że tę zmianę trzeba skorygować. "

14. Artykuł zawierał cytaty z wywiadów z dwoma wiceministrami finansów i jednym urzędnikiem ministerstwa. Zawierał również akapit opisujący ostatnie wydarzenia dotyczące trwających śledztw przeciwko mafii paliwowej.

B. Postępowanie sądowe

15. W dniu 12 października 2005 roku Pani D.S. złożyła pozew o ochronę dóbr osobistych przeciwko wszystkim trzem skarżącym, domagając się zadośćuczynienia w wysokości 200.000 polskich złotych (PLN), równowartości około 50.000 euro (EUR).

16. W dniu 17 sierpnia 2007 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił pozew. Sąd ustalił, że zarówno autor artykułu, jak i redaktor naczelny w sposób rzetelny zebrali informacje do wszystkich trzech publikacji. Przedmiotowe artykuły odzwierciedlały dowody przedstawione przez pozwanych, zarówno w formie, jak i w treści. Poprawka artykułu 181 Ordynacji Podatkowej w istocie została zaproponowana przez Panią D.S., ponieważ została ona zaproszona do reprezentowania Krajowej Rady Radców Prawnych podczas posiedzeń Komisji Finansów Publicznych w trakcie prac nad zmianą ustawy. Gdyby nie wyraziła swojej opinii co do konieczności zmiany artykułu 181, poprawka ta najprawdopodobniej nie zostałaby wprowadzona. Sąd podkreślił, że skoro powódka dobrowolnie weszła w sferę debaty publicznej, powinna szanować prawo innych osób, w szczególności dziennikarzy, do krytykowania jej działań. Pierwszy skarżący, podczas przygotowywania materiałów do artykułów, miał dostęp do projektów ustaw, opinii prawnych dotyczących tych projektów, protokołów Komisji Finansów, stenogramów z posiedzeń Komisji oraz rozmów z prokuratorami, z których zaczerpnął cytaty. Tym samym Sąd stwierdził, iż informacje przedstawione przez pozwanych były zgodne z prawdą i zebrane w sposób rzetelny.

Sąd uznał, że incydent opisany przez pozwanych był bardzo ważną kwestią z perspektywy interesu publicznego, ponieważ pokazywał jak łatwo można wpłynąć na zmianę prawa. Kontrowersje otaczające nowelizację Ordynacji Podatkowej doprowadziły do przywrócenia poprzedniego brzmienia artykułu 181 w lutym 2006 roku.

Celem artykułów było zwrócenie uwagi opinii publicznej na poprawkę artykułu 181 Ordynacji Podatkowej. Sąd uznał również, że skarżący mieli prawo do publikacji fotografii Pani D.S., ponieważ była ona osobą publiczną. Fotografia mogła zostać zrobiona, gdy wykonywała ona swoje obowiązki podczas prac Komisji.

17. Powódka, Pani D.S., wniosła apelację.

18. W dniu 21 maja 2008 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie uwzględnił apelację i zmienił przedmiotowy wyrok. Sąd nakazał skarżącym opublikować przeprosiny i wpłacić 20.000 PLN na cele charytatywne. Sąd uznał, że w nagłówkach, podtytułach i kilku fragmentach, skarżący sugerowali, jakoby Pani D.S. była odpowiedzialna za negatywne konsekwencje prawne, które poprawka wywarła. Fragmenty te zawierały: "feralna poprawka", "współpraca organów skarbowych z prokuraturą została kompletnie zablokowana", "S. ... namawiała posłów do wprowadzenia zmian, mimo że nowelizacji art. 181 nikt nie proponował", "[Pani D.S.]"zmieniła system prawny", "sama pani wpadła na taki pomysł?", "zmiany w zaskakujący sposób zaproponował gość jednego z posiedzeń". Sąd uznał, że informacje zawarte w artykułach nie były zgodne z prawdą, a tym samym dziennikarze byli nierzetelni. Sąd uznał również, że poprzez publikację jej zdjęcia, skarżący naruszyli prawo powódki do ochrony własnego wizerunku.

19. W dniu 5 czerwca 2009 roku Sąd Najwyższy uchylił wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi odwoławczemu. Sąd uznał, że doszło do naruszenia przepisów proceduralnych; w szczególności, sędzia sprawozdawca powinien zostać wyłączony z orzekania z powodu wątpliwości co do jego bezstronności. Ponadto, Sąd Najwyższy skrytykował niejasną treść przeprosin, które nakazano opublikować skarżącym, a także brak jasności co do wyboru wypowiedzi, które naruszyły dobra osobiste powódki.

20. W dniu 22 października 2009 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie uwzględnił apelację i nakazał skarżącym publikację przeprosin i wpłatę 20.000 PLN na cele charytatywne. Sąd uznał, że pozwani powinni opublikować następującej treści przeprosiny na stronie tytułowej *Rzeczpospolitej*:

"[Wszyscy trzej skarżący] przepraszają Panią D.S. za [naruszenie] jej dobrego imienia poprzez publikację artykułów bez podstaw faktycznych w *Rzeczpospolitej* w dniu 14 września 2005 roku ("Mafia nie płaci podatków" i "Mafia podatków nie zapłaci") oraz w dniu 15 września 2005 roku ("Zmienia podejrzane prawo"), które zniszczyły jej dobre imię i reputację zawodową."

21. Sąd uznał, że powódka udowodniła w wystarczającym stopniu, że artykuły naruszyły jej prawa osobiste, ponieważ sugerowały, iż była ona odpowiedzialna za przyjęcie poprawki, która miała negatywne konsekwencje. Argumenty sądu były podobne do tych zawartych w wyroku z dnia 21 maja 2008 roku. Uznano stwierdzenie "[Pani D.S.] zmieniła pewien system prawny" za nieprawdziwe ponieważ, będąc doradcą Komisji, leżało to poza jej kompetencją. Wykorzystane nagłówki, podtytuły i niektóre stwierdzenia sugerowały, jakoby poprawki zostały wprowadzone "w interesie mafii [paliwowej]", Fragmenty te obejmowały: "feralna poprawka", "współpraca organów skarbowych z prokuraturą została kompletnie zablokowana", "S. ... namawiała posłów do wprowadzenia zmian, mimo że nowelizacji art. 181 nikt nie proponował", „[Pani D.S.]zmieniła system prawny”, "sama pani wpadła na taki pomysł?", „zmiany w zaskakujący sposób zaproponował gość jednego z posiedzeń". Ponadto, poprzez publikację zdjęcia Pani D.S. w jednym z artykułów, skarżący "wzmocnili przekaz, że była [ona] osobą odpowiedzialną za przyjęcie poprawki korzystnej dla mafii, poprawki która sparaliżowała współpracę między prokuraturą i służbami podatkowymi".

Sąd uznał, że pozwani wykorzystali wizerunek powódki bezprawnie, ponieważ fakt, iż była osobą publiczną nie zwalnia z konieczności zwrócenia się z prośbą o pozwolenie. Sąd stwierdził także:

"Sąd Apelacyjny nie ma podstaw by sądzić, że pozwani obalili domniemanie, zgodnie z Artykułem 24 Kodeksu cywilnego, iż ich działania były sprzeczne z prawem.

Fakt, że dziennikarze oparli się na wypowiedziach innych osób, nawet jeśli wskazali swoje źródła, w tym przypadku prokuratorów, nie czyni takiej praktyki zgodną z prawem. Tego rodzaju wypowiedzi nie zwalniają dziennikarza z obowiązku zachowania szczególnej staranności i ostrożności w gromadzeniu i korzystaniu z materiałów.

...

Pozwani nie wykazali, że ich działania były zgodne z prawem; ich sugestia, jakoby powódka "zmieniła system prawny" była nieprawdziwa, ich obowiązek działania ze szczególną starannością i rzetelnością nie został spełniony, a ukierunkowanie krytyki na powódkę nie leżało w interesie publicznym i nie było zgodne z zasadą współistnienia.

Naruszenie dobrego imienia i reputacji powódki nie było konieczne w celu wyrażenia opinii dotyczącej zmiany artykułu 181. Rzeczą wiadomą jest to, jak uchwalane są przepisy prawa, a powódka, działając otwarcie i zgodnie z prawem, nie zmieniła obowiązującego prawa i mogła mieć tylko niewielki wpływ na proces legislacyjny, w którym ostateczna decyzja nie zależała od niej. Sugestia, jakoby dokonała zmiany prawa jest nieprawdziwa, a sugerowanie odpowiedzialności za zmiany w prawie podważa dziennikarską uczciwość.

Pozwani nie przedstawili żadnych dowodów, które sugerowałyby, iż powódka działała w interesie mafii [paliwowej]. Pozostałe sugestie, mianowicie, iż poprawka spowodowała paraliż w walce przeciwko mafii i współpracy między organami podatkowymi i prokuraturą również były nieprawdziwe.

Autorzy artykułów nie zasięgnęli opinii specjalistów z zakresu prawa podatkowego, ani nie postarali się wyjaśnić przyczyn tej zmiany. Ich sprawozdanie było jednostronne i wyciągnęło naciągane wnioski, tworząc atmosferę sensacji i skandalu..."

22. W dniu 20 stycznia 2011 roku Sąd Najwyższy zmienił wyrok w odniesieniu do treści przeprosin. Sąd uznał, że skarżący powinni opublikować poniższy tekst:

"[Wszyscy trzech skarżący] przepraszają panią D.S. za naruszenie jej dobrego imienia poprzez sformułowanie i wykorzystanie nagłówków i podtytułów w dzienniku *Rzeczpospolita* w dniu 14 września 2005 roku ("Mafia nie płaci podatków" i "Mafia podatków nie zapłaci") oraz w dniu 15 września 2005 roku ("Zmienią podejrzane prawo"), sugerując iż, jako doradca sejmowej Komisji Finansów Publicznych kierowała się niegodnymi pobudkami i naruszyła zasadę uczciwości."

Sąd Najwyższy uznał, że przedstawione przez Sąd Apelacyjny wytyczne co do przeprosin były zbyt szerokie, szczególnie iż Sąd Apelacyjny uznał, że przedmiotowe artykuły miały podstawę faktyczną. W niniejszej sprawie pewne sugestie zostały dokonane przez wybór nagłówków i podtytułów, co doprowadziło do naruszenia praw osobistych powódki. Wreszcie Sąd Najwyższy uznał, że fakt iż pozwani cytowali wypowiedzi urzędników publicznych może wyłączać ich odpowiedzialność, ale tylko w zakresie sformułowań użytych w cytowanych wypowiedziach, a nie "kompozycji artykułów, które doprowadziły do [przedstawienia] negatywnych sugestii, tworząc nieprawdziwy obraz danej osoby".

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

23. Artykuł 23 Kodeksu cywilnego zawiera otwarty katalog tak zwanych "dóbr osobistych".

"Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach."

24. Artykuł 24 Kodeksu cywilnego przewiduje środki naprawcze wobec naruszeń dóbr osobistych. Zgodnie z tym przepisem osoba zagrożona naruszeniem ze strony osoby trzeciej może żądać zaniechania działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie naruszenia, osoba zainteresowana może, między innymi, żądać od osoby, która dopuściła się naruszenia podjęcia niezbędnych kroków w celu usunięcia skutków naruszenia, na przykład poprzez złożenie odpowiedniego oświadczenia w odpowiedniej formie lub zwrócenie się do sądu o przyznanie odpowiedniej sumy na wybrany cel społeczny. Jeśli naruszenie dobra osobistego spowodowało straty finansowe, osoba poszkodowana może domagać się odszkodowania.

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 10 KONWENCJI

25. Skarżący podnieśli zarzut, że ingerencja w jego wolność wypowiedzi stanowiła naruszenie Artykułu 10 Konwencji, którzy brzmi następująco:

"1. Każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Niniejszy przepis nie wyklucza prawa Państw do poddania procedurze zezwoleń przedsiębiorstw radiowych, telewizyjnych lub kinematograficznych.

2. Korzystanie z tych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

26. Rząd zakwestionował to stanowisko.

A. Dopuszczalność

27. Trybunał zauważa, że skarga ta nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 ust. 3 lit. a Konwencji. Trybunał stwierdza ponadto, że nie jest niedopuszczalna z jakichkolwiek innych przyczyn. Musi zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum

1. Stanowisko stron

28. Skarżący podkreślili kluczową rolę prasy w społeczeństwie demokratycznym, której powinno przysługiwać prawo do pewnego stopnia przesady lub nawet prowokacji w celu wykonywania jej prawowitej roli jako strażnika publicznego. Argumentowali oni iż – jak zauważył Sąd Najwyższy – wszystkie informacje zawarte w artykułach, o których mowa, były prawdziwe. Skarżący odwołali się do orzecznictwa Trybunału, zgodnie z którym, gdy dziennikarze pisali o politykach i sprawach dotyczących interesu publicznego, główną kwestią podlegającą ocenie było, czy działali oni z należytą starannością.

29. Skarżący twierdzili, że nigdzie w artykułach opublikowanych w *Rzeczpospolitej* nie była zawarta sugestia, jakoby Pani D.S. miała związki z mafią. Wypowiedzi zaskarżone przez powódkę i Sąd Apelacyjny nie

pochodziły od dziennikarzy, ale stanowiły cytaty z wywiadów przeprowadzonych z prokuratorami i wysokiej rangi urzędnikami. Skarżący oparli się na orzecznictwie Trybunału twierdząc, iż karanie dziennikarza za pomoc w rozpowszechnianiu wypowiedzi innych osób poważnie utrudniłoby prasie wkład w dyskusję o sprawach pozostających w zainteresowaniu publicznym. Skarżący uznali, że ingerencja w ich prawo do wolności wypowiedzi nie była konieczna, a powody podane przez sądy krajowe nie były właściwe i wystarczające.

30. Rząd uznał, że skarga jest oczywiście bezzasadna.- Rząd stwierdził, że sądy krajowe prawidłowo ochroniły powódkę przed nieprawdziwymi zarzutami sugerującymi jej powiązania z mafią. Ingerencja była zatem "przewidziana przez prawo" i "konieczna w społeczeństwie demokratycznym".

31. Rząd stwierdził, że niniejszej sprawie konieczna była ochrona Pani D.S. przed nieprawdziwymi i zniesławiającymi zarzutami przedstawionymi przez skarżących. Skarżących uznano w postępowaniu cywilnym za odpowiedzialnych naruszenia dóbr osobistych i nakazano opublikowanie przeprosin oraz dokonanie wpłaty na cele charytatywne. Kwota 20.000 PLN była łagodną karą dla wydawcy krajowego dziennika.

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

32. Test "konieczności w społeczeństwie demokratycznym" zobowiązuje Trybunał do ustalenia, czy zaskarżona ingerencja odpowiadała "pilnej potrzebie społecznej". Układające się Państwa mają pewien margines swobody w ocenie, czy taka potrzeba istnieje, jednak idzie to w parze z europejskim nadzorem, obejmującym zarówno ustawodawstwo, jak i decyzje stosowania prawa, również te wydane przez niezależne sądy. Trybunał jest zatem upoważniony do wydania ostatecznego orzeczenia, czy „ograniczenie” da się pogodzić z wolnością wypowiedzi, zagwarantowaną w Artykule 10. (zob., między innymi, *Perna przeciwko Włochom* [Wielka Izba], skarga nr 48898/99, pkt 39, ECHR 2003-V, oraz *Association Ekin przeciwko Francji*, skarga nr 39288/98, pkt 56, ECHR 2001-VIII).

33. Dodatkowym czynnikiem o szczególnym znaczeniu w niniejszej sprawie jest zasadnicza rola, jaką prasa pełni w społeczeństwie demokratycznym. Mimo, że nie może przekraczać pewnych granic, w szczególności w odniesieniu do reputacji i praw innych osób, niemniej jednak jej obowiązkiem jest przekazywanie – w sposób zgodny z jej obowiązkami i odpowiedzialnością – informacji i idei na tematy polityczne i dotyczących innych kwestii pozostających w zainteresowaniu publicznym (zob. *Jersild przeciwko Danii*, z dnia 23 września 1994 roku, pkt 31, Seria A nr 298). Ponadto, Trybunał jest świadomy faktu, że wolność dziennikarska obejmuje również możliwe odwołanie się do pewnej przesady

lub nawet prowokacji (zob. *Prager i Oberschlick przeciwko Austrii*, z dnia 26 kwietnia 1995 r., pkt 38, Seria A nr 313). W przypadkach takich jak w niniejszej sprawie, krajowy margines uznania jest ograniczony interesem demokratycznego społeczeństwa w celu umożliwienia prasie wykonywanie swojej istotnej roli "strażnika publicznego" w przekazywaniu informacji o wielkiej wadze dla opinii publicznej (zob. *Goodwin przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, z dnia 27 marca 1996 roku, pkt 39, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-II).

34. Trybunał przypomina również, że w ramach Artykułu 10 ust. 2 Konwencji istnieje niewielkie pole w zakresie ograniczeń debaty w kwestiach pozostających w zainteresowaniu publicznym, w szczególności przez prasę (zob. *Sürek przeciwko Turcji* (nr. 1) [Wielka Izba], skarga nr 26682/95, pkt 61, ECHR 1999-IV).

35. Trybunał musi również ustalić, czy władze krajowe zachowały odpowiednią równowagę między ochroną wolności wypowiedzi zawartą w Artykule 10 i ochroną dobrego imienia tych, przeciwko którym stawiane były zarzuty, prawo, które – jako element życia prywatnego – jest chronione przez Artykuł 8 Konwencji. W dwóch niedawnych sprawach Trybunał zdefiniował swoją rolę w równoważeniu tych dwóch sprzecznych interesów. Trybunał dokonał identyfikacji szeregu właściwych kryteriów, które dokonują równoważenia wolności wypowiedzi i prawa do poszanowania prywatności (zob. *Axel Springer AG przeciwko Niemcom* [Wielka Izba], skarga nr 39954/08, pkt 89-95, z dnia 7 lutego 2012 r. oraz *Von Hannover przeciwko Niemcom* (nr 2) [Wielka Izba], nr. 40660/08 i 60641/08, pkt. 109-113, ECHR 2012). Trzy kryteria szczególne istotne w niniejszej sprawie, do których Trybunał odniesie się poniżej, obejmują:

- (i) wkład w debatę dotyczącą interesu publicznego;
- (ii) jak znana jest zainteresowana osoba i co jest przedmiotem sprawozdania; oraz
- (iii) sposób uzyskiwania informacji i ich prawdziwość.

36. Podsumowując, zadaniem Trybunału w wykonywaniu jego funkcji nadzorczych nie jest zajęcie miejsca władz krajowych, ale raczej zbadanie, w kontekście całości sprawy, i w świetle Artykułu 10, decyzji podjętych na mocy ich swobody decyzyjnej (zob., między innymi, *Fressoz i Roire przeciwko Francji* [Wielka Izba], skarga nr 29183/95, pkt 45, ECHR 1999-I).

(b) Zastosowanie zasad ogólnych do okoliczności niniejszej sprawy

37. Trybunał zauważa, że bezspornym jest, iż postępowanie cywilne przeciwko skarżącym stanowiło "ingerencję" w korzystanie z ich prawa do wolności wypowiedzi. Strony uzgodniły, że przedmiotowa ingerencja była przewidziana przez prawo, a mianowicie Artykuły 23 i 24 Kodeksu Cywilnego, i była przeznaczona do realizacji uzasadnionego celu, o którym mowa w Artykule 10 ust. 2 Konwencji, mianowicie ochrony "dobrego

imienia i praw innych osób". Jedynym przedmiotem sporu jest zatem, czy dla osiągnięcia tego celu ingerencja była "niezbędna w społeczeństwie demokratycznym"

38. Kwestia przywoływana we wszystkich trzech artykułach wyraźnie leżała w interesie publicznym, ponieważ dotyczyła nowelizacji Ordynacji Podatkowej. Artykuły krytkowały poprawkę, która ograniczała to, co może być wykorzystane jako dowód w postępowaniach podatkowych, a także proces legislacyjny pozwalający na wprowadzenie takiej zmiany bez przewidywania skutków. Powódka, Pani D.S., która była zaangażowana w proces legislacyjny, została przez skarżących nazwana osobą, która zaproponowała krytykowaną poprawkę.

39. Przechodząc do szczegółów rzeczonych wypowiedzi, Trybunał zauważa, że artykuł na pierwszej stronie *Rzeczpospolitej* z dnia 14 września 2004 40ku nie zawiera nazwiska powódki, a wyjaśnia powody nowelizacji Ordynacji Podatkowej i jej konsekwencje. W drugim artykule, na piątej stronie, powódka jest cytowana w zakresie, w jakim wyjaśnia intencje swojego wniosku do Komisji Finansów Publicznych o wprowadzenie poprawki oraz jej przekonanie, że stanowi korzystną zmianę. Interwencja powódki na posiedzeniu Komisji była również cytowana w zakresie, w jakim proponowała ona przedmiotową zmianę, a przewodniczący Komisji zaakceptował propozycję i zwrócił się do przedstawiciela rządu o komentarz. Trzeci artykuł, z dnia 15 września 2004 roku, również koncentrował się na możliwych konsekwencjach nowego przepisu oraz skrytykował łatwość, z jaką poprawka zaproponowana przez zewnętrznego eksperta zyskała poparcie przewodniczącego podkomisji, a później stała się prawem.

40. W ocenie konieczności ingerencji ważne jest, aby zbadać sposób w jaki właściwe organy krajowe zajęły się daną sprawą, a zwłaszcza to, czy zastosowane standardy były zgodne z zasadami zawartymi w Artykule 10 Konwencji (zob. pkt 36 powyżej). Sąd pierwszej instancji oddalił skargę i stwierdził, że artykuły miały oparcie w faktach, zostały rzetelnie przygotowane i nie naruszyły dóbr osobistych powódki, która była osobą publiczną (zob. pkt 16 powyżej). Jednakże, Sąd Apelacyjny w Warszawie dwukrotnie nie zgodził się z tym poglądem i doszedł do wniosku, że artykuły zawierały nieprawdziwe stwierdzenia, a dziennikarze nie wykazali należytej staranności (zob. pkt. 18 i 21 powyżej).

W swoim ostatecznym wyroku z dnia 20 stycznia 2011 roku Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że choć artykuły miały podstawę faktyczną, układ artykułu oraz wybór nagłówków i podtytułów naruszył dobra osobiste D.S.

41. Trybunał podziela krytykę Sądu Najwyższego dotyczącą wyrażen zawartych w nagłówkach. W istocie, nagłówki ("Mafia nie zapłaci podatków", "Mafia podatków nie zapłaci" oraz "Zmienia podejrzane prawo") mogą sugerować zмовę między zorganizowanymi grupami

przestępczymi i Panią D.S. Ponadto, dawały do zrozumienia, że zmiany utrudnią ściganie mafii paliwowej.

42. W opinii Trybunału nagłówki takie były równoważone przez sposób, w jaki fakty zostały przedstawione przez dziennikarzy. Podtytuły odnosiły się do ustalonych faktów. Informacje zawarte w treści zaskarżonych artykułów miały oparcie w faktach – zostało to zauważone przez sądy krajowe, w szczególności przez Sąd Najwyższy. Artykuły bardzo szczegółowo opisywały przebieg posiedzenia Komisji z dnia 17 lutego 2005 roku i to, jak Pani D.S., ekspert zewnętrzny, zaproponowała poprawkę do artykułu 181 Ordynacji Podatkowej. Istotnym jest również, że przedstawione wydarzenia i cytaty pochodzą ze stenogramów posiedzeń Komisji. Trybunał zauważa również, że skarżący cytowali wypowiedzi osób publicznych, prokuratorów i parlamentarzystów. Opinia, jakoby poprawka do artykułu 181 Ordynacji Podatkowej działała na korzyść mafii paliwowej została wyrażona przez prokuratora. Ponadto, dziennikarze rozmawiali z powódką osobiście i zacytowali fragmenty wywiadu, który z nimi przeprowadziła. Podsumowując i badając artykuły jako całość, Trybunał stwierdza, że dziennikarze przedstawili należyłą staranność w zbieraniu materiałów i prezentowaniu faktów.

43. Trybunał zauważa, że artykułowi 181 Ordynacji Podatkowej przywrócono wkrótce pierwotne brzmienie.

44. Trybunał przypomina, że Pani D.S. była byłym urzędnikiem wysokiego szczebla, a później reprezentowała Krajową Radę Radców Prawnych w przygotowywaniu opinii projektów ustaw i w partycypowaniu w procesie legislacyjnym. Tym samym była osobą publiczną, a przedmiotowe wypowiedzi nie stanowiły osobistego ataku na nią lub jej życie publiczne. Trybunał przypomina, że granice dopuszczalnej krytyki są szersze, jeśli dotyczą osoby publicznej lub osoby, która dobrowolnie weszła w sferę debaty publicznej, ponieważ świadomie i nieuchronnie naraża się na publiczną kontrolę i jako taka musi przedstawiać szczególnie wyższy stopień tolerancji (zob. Axel Springer AG, cyt. powyżej, pkt 91). W związku z tym, Trybunał uznaje, iż polskie sądy nie wzięły pod uwagę statusu Pani D.S. oraz szerszych granic dozwolonej krytyki stosowanych wobec urzędników państwowych.

45. Sąd Apelacyjny i Sąd Najwyższy wydają się być niewzruszone faktem, że sprawa ujawniona przez skarżących była bardzo poważna i wyraźnie leżała w zainteresowaniu publicznym. Ponadto, rola prasy jako strażnika publicznego nie została wzięta pod rozwagę. W związku z tym, organy sądowe nie zachowały odpowiedniej równowagi między prawem do rozpowszechniania informacji i ochroną dobrego imienia i praw innych osób (porównaj i zobacz *Keller przeciwko Węgrom* (dec.), skarga nr 33352/02, z dnia 4 kwietnia 2006; *Kwiecień przeciwko Polsce*, sprawa nr 51744/99, pkt 52, z dnia 9 stycznia 2007; oraz *Błaja News sp. z o.o. przeciwko Polsce*, skarga nr 59545/10, pkt 64, z dnia 26 listopada 2013).

46. Powyższe rozważania są wystarczające, by umożliwić Trybunałowi dojście do wniosku, że powody przywoływane przez pozwane Państwo w celu uzasadnienia ingerencji w prawo skarżących do wolności wypowiedzi nie mogą być uznane za właściwe i wystarczające w świetle Konwencji.

Doszło zatem do naruszenia Artykułu 10 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

47. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

“Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

48. Trzeci skarżący, Gremi Media sp. z o.o., zażądało 5.000 euro z tytułu szkody majątkowej, co stanowi równowartość 20.000 złotych, które spółka wpłaciła na cele charytatywne wykonując wyrok krajowy. Skarżąca spółka dołączyła dowód wykonania odpowiedniego przelewu bankowego.

Odnosnie szkód niemajątkowych, pierwsi dwaj wnioskodawcy zażądali po 5.000 euro.

49. Rząd zakwestionował te roszczenia i uznał je za zbyt wygórowane i nieuzasadnione.

50. Trybunał stwierdza, że w okolicznościach sprawy istnieje związek przyczynowy między znalezionym naruszeniem i rzekomą szkodą majątkową, jako że trzeci skarżący przywołał kwotę, którą nakazano mu zapłacić przez sądy krajowe (zob. *Busuioc przeciwko Mołdawii*, *skarga nr. 61513/00*, pkt 101, z dnia 21 grudnia 2004, oraz *Kuliś i Różycki przeciwko Polsce*, *skarga nr 27209/03*, pkt 44, z dnia 6 października 2009). Trybunał przyznaje tym samym żadaną kwotę w całości, to jest, 5.000 euro.

51. Trybunał przyznaje, że pierwsi dwaj skarżący doznali szkody niemajątkowej, która nie jest wystarczająco kompensowana przez stwierdzenie naruszenia Konwencji. Dokonując oceny na zasadzie słuszności, Trybunał przyznaje każdemu ze skarżących po 5.000 euro.

B. Koszty i wydatki

52. Skarżący, reprezentowani przez prawnika, nie dochodzili zwrotu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu przed sądami krajowymi lub Trybunałem.

C. Odsetki za zwłokę

53. Trybunał uznaje za właściwe, aby odsetki za zwłokę były oparte na marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe.

Z TYCH WZGLĘDÓW TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę za dopuszczalną;
2. *Orzeka*, że doszło do naruszenia Artykułu 10 Konwencji;
3. *Uznaje*
 - (a) że pozwane państwo ma zapłacić skarżącym w terminie trzech miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku zgodnie z Artykułem 44 ust. 2 Konwencji następujące kwoty, przeliczone na walutę pozwanego Państwa po kursie obowiązującym rozliczenia:
 - (i) 5.000 EUR (pięć tysięcy euro) dla trzeciego skarżącego, powiększoną o wszelkie podatki, które mogą zostać nałożone na tę kwotę, tytułem poniesionej szkody materialnej;
 - (i) 5.000 EUR (pięć tysięcy euro) dla pierwszego i drugiego skarżącego, powiększoną o wszelkie podatki, które mogą zostać nałożone na tę kwotę, tytułem poniesionej szkody niematerialnej;
 - (b) że po upływie powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty, winny zostać naliczone od tych kwot odsetki zwykłe według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego powiększonej o trzy punkty procentowe;

Sporządzono w języku angielskim i notyfikowano na piśmie w dniu 3 listopada 2015 roku, zgodnie z Regułą 77 ust. 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Françoise Elens-Passos
Kancierz

Guido Raimondi
Przewodniczący